

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

On Altıncı İnikat

10 Kânunuevvel 1927 Cumartesi

MÜNDERECAT

	Sayfa		Sayfa
1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI	104	siyle, zabıtaı sıhhiyeı hayvaniye kanunu muvakkatınin bazı maddelerinin tadiline dair olan kanunun ikinci ve dördüncü maddelerinin tefsiri hakkında (3/26) numaralı Başvekâlet tezkeresi ve muhtelit Encümen mazbatası.	105:116
2. — HAVALA EDİLEN EVRAK	104		
3. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD	105		
1. — Zabıtaı sıhhiyeı hayvaniye kanunu layiha-			

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

On Beşinci İnikat
8.12.1927 Perşembe

Hasan Beyin riyasetlerinde akdolunarak Konya Mebusu Hacı Bekir Beyin vefat ettiğine dair mevрут telgrafname kıraat ve merhumun hatırasına hürmeten müzakere beş dakika tevkif olundu.

1927 senesi Maliye Vekâleti ve Umum Jandarma Kumandanlığı bütçelerine tahsisatı munzamma ilavesine ve 1927 senesi Maliye bütçesinden beş bin liranın tenzili ile Başvekâlet bütçesinin bazı fusul ve mevaddına nakline dair olan kanun layihaları müzakere ve maddeleri kabul ve heyeti umumiyeleri tayini esami ile reye vaz edildi.

Müteakiben bir şahsın idamı hakkındaki Adliye Encümeni mazbatası müzakere ve kabul edildi.

Maarif Teşkilatına mütedair kanuna bir madde tezyili hakkındaki kanun layihasının birinci müzakeresi icra olunduktan ve tayini esami ile reye konulan kanunların kabul edildiği tebliğ edildikten sonra inikata hitam verildi.

Reis
Reisvekili
Hasan

Kâtip
Diyarbakır
İshak Refet

Kâtip
Afyonkarahisar
Ruşen Eşref

2. — HAVALA EDİLEN EVRAK

Lâyihalar

1. — Harekâta bulunan toplu jandarma kıtaatı zabitan ve memurinine bir nefer tayini verilmesi hakkında kanun layihası.

(Bütçe Encümenine)

2. — Harcırah kararnamesine müzeyyel 18 Haziran 1927 tarihli kanunun jandarma zabitan ve mensubinine de teşmili hakkında kanun layihası.

(Bütçe Encümenine)

3. — Rüsumat Müdüriyeti Umumiyesinin 1927 senesi bütçesinde münakale icrasına dair kanun layihası.

(Bütçe Encümenine)

4. — Umum Jandarma Kumandanlığının 1927 senesi bütçesinden münakale icrasına dair kanun layihası.

(Bütçe Encümenine)

Teklifler

1. — Esbak Kırşehir Mebusu Sadık Beyin, mahkûm olan memurin ve zabitan maaşatının ailelerine itası hakkında teklifi kanunisi.

(Müdafaai Milliye, Maliye ve Bütçe encümenlerine), (Müdafaai Milliye Encümeninin talebi üzerine)

Tezkereler

1. — Otuz bir zatın İstiklâl Madalyasıyla taltifleri hakkında Başvekâlet tezkeresi.

(Müdafaai Milliye Encümenine) (Müdafaai Milliye Encümeninin talebi üzerine)

2. — Sekiz zatın İstiklâl Madalyası şeridinin kırılmıya tahvili hakkında Başvekâlet tezkeresi.

«Müdafaai Milliye Encümenine) (Müdafaai Milliye Encümeninin talebi üzerine)

3. — Silki askeriden tart edilenlerin hakkı tekaütleri hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinden mevрут tezkere.

(Müdafaai Milliye, Maliye ve Bütçe encümenlerine) (Müdafaai Milliye Encümeninin talebi üzerine)

4. — Askeri tekaüt ve istifa kanununun beşinci maddesini muaddil kanunu muvakkatin tadiline dair olan kanunun dördüncü maddesinin tefsiri hakkında Başvekâlet tezkeresi.

«Müdafaai Milliye Encümenine) (Müdafaai Milliye Encümeninin talebi üzerine)

5. — Yekdiğeri ile tearuz eden Askeri Ceza Kanununun 24 ncü maddesiyle Mükellefiyeti Askeriye Kanununun 42 nci maddesi ahkâmının suveri tatbikeyesini teminen bir kararı tefsiri ittiazı hakkında Başvekâlet tezkeresi.

(Müdafaai Milliye ve Adliye encümenlerine) (Müdafaai Milliye Encümeninin talebi üzerine)

Mazbatalar

1. — Hudut ve Sevahili Sthhiye Müdüriyetinin 1927 senesi bütçesine tahsisatı munzamma ilavesi hakkında (1/6) numaralı kanun layihası ve Bütçe Encümeni mazbatası.

(Ruznameye)

2. — Maarif Vekâletinin 1927 senesi bütçesinde münakale icrasına dair kanun layihası ve Bütçe Encümeni mazbatası.

(Ruznameye)

BİRİNCİ CELSE

Açılma Saati : 14.05

REİS : Hasan Bey

KÂTIPLER : Ali Bey (Rize), İshak Rafet Bey (Diyarbakir)

3. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD

1. — *Zabıtai Sıhhiyei Hayvaniye Kanunu layihasiyle, Zabıtai Sıhhiyei Hayvaniye Kanunu muvakkatinin bazı maddelerinin tadiline dair olan kanunun ikinci ve dördüncü maddelerinin tefsiri hakkında (3/26) numaralı Başvekâlet tezkeresi ve muhtelit encümen mazbatası.*

REİS — Efendim bu layiha tevzi edilmiştir. Heyeti umumiyesi hakkında lehte ve aleyhte söz alacakları kayıt edeceğim.

BESİM ATALAY Bey (Aksaray) — Aleyhte söz isterim.

REİS — Buyurun.

BESİM ATALAY BEY (Aksaray) — Arkadaşlar; şu kanunun bir kere başına bakın. «Zabıtai Sıhhiyei Hayvaniye» diye dünkü edebiyatta bile kendisine dokunulan bir tarzda yazılmıştır. Yahu hiç bu milletin diline kıymet veren adam kalmadı mı acaba? Nedir yaptıkları bu oyuncak rica ederim? (Hayvan sağlığını koruma) dili kırılısıca böyle söyleyen olmaz mı? (Alkışlar, handeler)

Millet demek dil demektir. Benim beşinci atam bilmem nedir fakat dilim Türkçedir. Dileğim Türkçür. Milliyet, dilek Türk Milleti, Türk halk fırkasının idaresi diyoruz. Fakat Türk diline beş paralık değer verdiğimiz yoktur. Bereket versin ki; Muhtelit Encümen, karışık Encümen biraz gayret etmiş ve o büsbütün karıştırmıştır. Hâlâ «naalbent» diyor. Efendiler hangi dil öyle söylüyor? Halk «nalbant» diyor. Halk idaresi dediğimiz, halka istinat ettiğimiz idarenin tuttuğu dil de her halde halka doğru olmalıdır ve halk dilinde yazmak icabeder.

Bugün başka milletlerin dilleri - çok zengin gördüğümüz dillerin kökleri latineden alınmış olsa bile, İngilizler ayrı, Fransızlar ayrı - Germenler ayrı - lehçelerine göre - kendilerine göre, bir şekil ve kıyafet veriyorlar. Neden biz yapmıyoruz acaba? Bu bir. Kanunun bu cihetle dil itibariyle, hiç üzerinde uğraşmamıştır. Acaba memleketin iktisadiyatı itibariyle uğraşılmış mıdır? O da hiç, tamamen hiçtir. Domuzun yerine atı müsavi kılmış. Attan ne kadar mua-

yene resmi alıyorsa domuzdan da o kadar alıyor. Ona da tenezül etmiyor, domuz demiyor da hınzır, diyor. Anasının dilini söylemeye utanıyor; merkep diyor. (Külük) de be adam ne olursun.

Memlekette himaye edilmesi veya edilmemesi gibi söz götürmeyen bir şey, domuzu ve domuzun yavrusunu atla ve tayla bir tutmuştur. Binaenaleyh bu kanun adam akıllı tetkik edilmeli, yani bu hem dil itibariyle, hem de memleketin iktisadiyatına yapacağı tesir itibariyle adam akıllı tetkik edilmeli, ondan sonra buraya getirilmelidir.

ENCÜMEN NAMINA SABRİ BEY (Mersin) — Efendim; Besim Atalay Beyi dikkat ve itina ile dindim. Evzamin ifade ettiği mana cidden mühim ve insanı düşündürecek bir haldir. Yalnız efendiler, lisanı bahsetti. Bilmiyorum ki; her kalem tutan lisanı ıslah ve tadile kalkarsa ve Maarif Vekâleti de henüz lisan kanunu yapmazsa netice ne olur?

BESİM ATALAY BEY (Aksaray) — Maarif Vekâletini yapmaya mecbur kılmalıyız.

SABRİ BEY (Devamla) — Orada bahedersiniz. Allah'a çok şükür ki; bu kanunu yapan eller kırılmamıştır ve inşallah da kırılmayacaktır. Yalnız lisanı düzeltereğim diye her kalem tutan eller kırılınsın. Kanun iktisadiyatımıza tevafuk etmiyormuş. Niçin? Çünkü domuz, hınzır olmuş.

BESİM ATALAY BEY (Aksaray) — Atla domuz müsavi yazılmış dedim.

SABRİ BEY (Devamla) — Neticenin tenevvürünü Heyeti Celilenizden çok temenni ederim; iktisadiyata tevafuk etmemesinin esbabı mucibesi olarak domuz, hınzır yazılmıştır.

BESİM ATALAY BEY (Aksaray) — O değil, anlamadınız yine.

SABRİ BEY (Devamla) — Eğer kanunun iktisadiyata derececi tesirini tetkik buyurmuş olsaydılar daha doğru olurdu.

Memleketin hayatı iktisadiyesini bu kadar âm ve şamil olan bir kanunu yalnız iktisadiyata muvafık değildir diye bir kelime ile reddinin bilmem ne de-

recede kadar muvafık olduğunu takdiri âlilerine arz ederim. Bence bu ifade kanunun tetkik edilmemiş olduğunu gösterir.

Efendiler, kanunu yapanların endişesi, kanunu yapan komisyonların, vazülimza olanların endişesi, encümenlerin endişesi hep iktisadiyatı umumiye olmuştur ve sizi temin ederim ki, efendiler, bu kanundur ki; endişe ettiğimiz, endişei umuminin bilhassa memleketin inkişafatı umumiyesinde en büyük sahai iktisadiyatı olan hayvanatın inkişafına hadim olacaktır. Bu ahkâm ve şeraitin teahhürüdür ki; bugün düşündüğümüz ve bizi daima düşündüren, teessüre sevk eden zararlar husule gelmiştir. Şu vesile ile efendiler müsaade ederseniz Besim Atalay Beyefendiye icap eden cevabı kâfi görerek kanunun heyeti umumiyesi hakkında bir kaç kelime arz edeyim.

Efendiler, Bedihî bir meseledir. Şüphesizdir ki; memleketimiz ziraat bir memlekettir. Bu hususta fazla izahata lüzum yoktur. Yine Heyeti Umumiyenin mafumudur ki; ziraat iki sahadan terekküp eder. Toprak, nebata, hayvanat, lisanı şükranla zikredilmelidir ki; memleketimiz bu iki sahada da en vâsi en ümitbahşolan kısımları ihtiva eder. Hayvanlarımızın vaziyeti nedir? Acaba memleketimizin hayvanları bizce arzu edilen kemaline vasıl olmuş mudur? Zannedirim bunu da tavzihe lüzum görmedim. Heyet Muhteremenizin her gün meşhududur ki; hayvanlarımız muhtacı ıslahıtır ve biz bunları ıslah ettiğimiz gün memlekete büyük bir servet ve büyük refah sokmuş olacağız. Hayvanat nasıl ıslah edilir? Bütün ziruh maddeler üzerindeki ıslahat nasıl ise öyledir. Evvelâ iyi kanlar, iyi kuvvetler telkin edilecek. Zeminlerin emrazdan salim olması lâzımdır. İsteddiğiniz kadar milyonlar sarfediniz, istediğiniz iyi hayvanlar getiriniz. Zemin malum olduktan sonra alacağınız mahsul bence daima malulüdür. Emraz noktai nazarından memleketin vaziyeti nasıldır?

Efendiler kemali teessürle söyleyeyim ki; her sahada her nevi hayvanlarımız malulüdür ve bu maluliyet vâsi bir dereceye vasıl oldu. Bunun esbabı nedir? Maziye ait uzun uzadıya tahlil, teşrihe lüzum görmem. Bugün yapılacak iş maziye ait olan marazın tetkik ve tahlili değil, halihazırın biran evvel ıslahıdır. Biran evvel bu marazlarla mücadeledir. Marazların mücadelatının esbap ve avamili nedir efendiler? Muhtelif aksama taksim olunabilir. Bir kere bir tabibe ihtiyaç vardır. İkincisi levazıma ihtiyaç vardır. Üçüncüsü tatbik sahasında icap eden tedabir lâzımdır. Dördüncüsü bilhassa memleketimiz için en mühim düşünülecek bir şeydir ki; memleketimiz-

de mevcut olmayan hastalıkların memlekete girmemesidir. Bu mühlik hastalıklardan bir tanesini söyleyeyim, vebayı bakarı. Bilmem Heyeti Umumiye arzu eder mi ki; vebayı bakarının muzır olan netayidini teşrih yolunda sizi burada uzun uzadıya işgal edeyim? Çünkü bu, hepinizin meşhudu olan bir hadisedir. Diyebilirim ki, iktisadi zararlar tahmininizden daha fazladır. Bu maraz nereden geliyor? Dört tarafı açık olan hudutlarımızdan gelmiştir. Vebayı bakarı memleketin içinde doğmuş ve memleketin içinde doğan ve doğacak olan bir hastalık değildir. Vebayı bakarı hudutlarımızdan aşip gelen bir hastalıktır. Şimdiye kadar hudutlar hakkında iyi bir tedabir mevcut değildi, mücadele için bir kanunu muvakkat vardı, bu kanunu muvakkat lâzım gelen ahkâm ve şerait haiz değildi. Bu kanunun ilk ehemmiyet verdiği ve en ziyade dikkatle takip ettiği nokta, hudutları emin bir surette kapamaktır. İşte bu ahkâm bu kanunda vaz olunuyor. Şimdi bunun tarihi iktisadisine gelem; bu kanun iktisadi düşünüyor mu, düşünmüyor mu? Mademki hudutlardan sari hastalıklar memlekete giriyor ve memlekette milyonlarca tahribat yapıyor, bu halde hudutlar kapandığı takdirde, milyonlarca zararlar ref edilerek o paralar memlekette iktisat edilecektir. Bir kere bu kanun gayet iktisadi ve memlekete nafi ve süratle vaz ve tatbiki icap eden bir kanundur. İkinci olarak affi âlinize mağruren arz edeceğim.

Bu mesele, pek böyle sahai tatbikten uzak olarak düşünmekle hallolunur bir mesele değildir. Basit müşahade ile elde edilen fikirler üzerine de binayı mütalaa doğru değildir. Ne vakit ki tatbikata gidersiniz o vakit görürsünüz ki; maraz mücadelesi mühim bir takım avamili ile mücadeleyi icap ettiriyor. Evvelâ en büyük maraz mücadelesinde karşınızdaki düşman zihniyettir. Zamanların vaz ettiği bazı itikadlar vardır. Meselâ vebayı bakarı mücadelesinin en salim bir usul mücadelesi vebaya tutulmuş olan hayvanın ciğerini dışarıya çıkarmak ve böbrekleri parça parça yapmak hayvanların burnuna bağlamak ve bu suretle onlara sirayeti menetmek., şimdi bu fennî itikadı tahlil buyurunuz, yani bir noktada mevcut olan hastalığı, belki bu itikadın neticesi olarak, vâsi bir sahaya neşr ve tamim ettiriyor. Çünkü o ciğerlerin hepsi de vebayı bakarı mikroplarıyla doludur. Bunlar hangi hayvanın burnuna tutulursa o hayvan derakep vebayı bakariye tutulmuş oluyor.

İkincisi, mal canın yongası, mücadelelerin bazısı, malul olan hayvanların derhal itlafını icap ettiriyor.

İttif meselesi tahaddüs etti mi, herkeste bir tehaşidir gidiyor. Çünkü elindeki mal gider bunun için de haber vermez, ketm eder. Şimdiye kadar bazı mücadelerinin uzaması, bilhassa bu ketim zihniyetindedir. İşte bu kanun bu zihniyetin imhası ve bu ketimlerle mücadele içindir. Bunun netayici iktisadiyesine gelem; ne vakit ki bu kanun ahkâmınca - belki on ve belki on beş senede bilmiyorum - hayvan sahiplerine bu terbiye verildiği zaman bunun iktisadi netayici fevkalâde mühimdir. Hiç şüphesizdir ki yere gömülen ve yere gömülmeğe başka bir takım harekâtı iktisadiyeyi ta'lil etmeyi mucip olan manialar ref edilerek bu suretle kaybedilen paralar köylünün cebine giren para olacaktır ve bu paralar deyince 100 - 200 lira tahmin etmeyiniz, milyondan aşağı inmeyiniz. Mücadele sahasındaki netayici muzırrayı düşününüz. Demek ki efendiler, bu noktai nazardan da bu kanun iktisadi bir kanundur. Mücadelede diğer bazı ahval tahaddüs ediyor. Mücadeleyi bazıları belki vâsi miktarda baytar bilirler, halbuki vasıtai mücadele yalnız baytar değildir Baytar mücadelenin yalnız mühim bir amilidir.

Hayvan mücadelesinde ilk vasıtai mücadele köylünün kendisidir. İkincisi kariye ve nahiye teşkilâtıdır. Bu teşkilâtın içinde bulunan her türlü idarei mülkiye ve milliyedir. Bütün bu teşkilât hepsi birbirine bağlanmaz ve bunların hepsi de muvazzaf ve mükellef olmazsa, mücadelede muvaffakiyet olmaz, kendi kendimizi aldatmaktan ibaret olur. Bugün söndü dersiniz yarın tekrar başlar, nitekim emsalı de görüldü. O halde mücadelenin alâkadar olduğu bilcümle teşkilât, ister resmi olsun ister gayri resmi olsun, hepsi mücadele noktai nazarından tavzif edilmesi icap eder. İşte bu kanun o vazifeyi vazetmiş oluyor. Halbuki bu vazife olmadığından dolayı mücadele için çalışması icap edenler çalışmıyorlar, mücadele temadi ediyor. Maraz intişar ediyor. Birçok zararlar mevcudiyet gösteriyor. Bu vazifenin tatbikine başlanıldığı ve herkes çalışmaya başladığı gün, mücadelenin müddetleri ve marazların yaşamaları tenakus edecek ve bunların suretle itfası husule gelecek bînetice iktisadi bir yığın fevait vücuda gelecektir. Efendiler, kanun iktisadidir. Çünkü calibi dikkat bir hadise vardır. Memlekette mücadeleyi hayvaniyede, hanı birçok zevatın himayeagerdesi olan bir tüccar sınıfı vardır, suitefsir buyurmayınız, celep bir, yanında pastırmacı iki, belki bunun gibi bir iki sınıf mevcuttur. Bu zevat da bir liraya karşı on lirayı temin etmek için insaf ve merhamet denilen bir şey yoktur. (Handeler).

RASİH BEY (Antalya) — Yahu; ticareti memleketten ref edelim:

SABRİ BEY. (Devamla) — Ben hakikatı söylüyorum. Mukayesesini yapıyorum. Ben ticareti imha edelim teklifinde bulunmadım. O vazifesi dahilinde ticaret yapsın. Dairesinde ticaret yapsın değil mi? Bizim tüccarımız İran'a gidiyor, şuraya gidiyor, Rusya'ya gidiyor, buraya gidiyor, hayvan alıyor. Yahut Suriye'ye, Irak'a, geçiyor, neden geçiyor İran, Suriye, Irak taraflarında hayvanat ticareti ucuz olduğu için marazlı hayvanları alıyorlar. Irak taraflarından hayvanat gayet ucuz olduğundan oradan alıyorlar. Bizim tarafa geçtiği zamanda kordonları geçiyorlar, dinlemiyor. Kaçırıyor geliyor. İsim söylemeyeceğim mademki beyefendi müteessir oluyorlar, isim söylemeye lüzum görmeyeceğim. Vekâlet bu sene fevkalâde tedabir ittihaz etti. Her yerde durdurmak istedi. Belli başlı en mühim bir şehirde bir mecliste denmiştir ki, vekâlet istediği kadar uğraşsın bugün bu şehire giren hayvan dört bindir ve hakikaten tahkik ettim, müfettişi umumiye sevk ettim, dört bin imiş. Bu harekâtın neden önüne geçilmiyor? Vekâletin vaziyetini tetkik ederken görürsünüz ki, hayvan harekâtından altı ay evvel vekâlet tüccarlara haber verir ve der ki efendiler filan sahada maraz vardır, çok rica ederiz oraya gitmeyiniz, oradan hayvan mübaya' etmeyiniz. Çünkü tedabiri tahaffuziye neticesi zarar görmeniz muhtemeldir. Böyle olduğu halde yine giderler. Çünkü maraz olan sahalarda kordon konmadımı hayvan kıymetinden çok kaybeder. Tüccar da derakap bunları alır ve ihraç eder. Bunun mukabilinde gördüğü ceza nedir, üç günden on beş güne kadar hapistir, Heyeti Muhtereminizden soruyorum; on beş lira kazanmak için on gün hapse girilir mi? (adamına göre sesleri) efendiler dikkat buyurunuz kimden bahsediyorum, demek ki adamına göre girme vardır ve bundan dolayıdır ki bu kanun bu mühim meseleyi nazarı dikkate almıştır. Görülmüştür ki para tamahı ile bu harekâtı icra edenlere karşı ilk yapılacak iş, o paraya ceza vaz etmektir. Kanun, tazminatı esas olarak vaz etmiştir. Bu suretle kordonları geçirerek hastalığı ithal edenler, o hastalığın mücadelesi için icap eden parayı tediye ile mükellef olmalıdır. Kanun bu yeni hükmü ifa ediyor. Bu yeni hüküm çok nafi olacak, hiçbir vakit ticarete mani olmayacak, bilakis ticareti inkişaf ettirecek, maraz suratla mündefi olacak; maraz mündefi olunca sahai ticaret daima açık olacak ve tüccar güzel ve çok para kazanacaktır.

Sözüm sütesir etti, şimdi tetkik edelim efendiler, Erzincan'da maraz olan bir sahadan (200) hayvan çıkarılmış, bu hayvanlar yolda getirilirken Sivas, Kayseri, yahut Kırşehirini buluşturmış. Rica ederim. 200 hayvandan kazanılacak kâr kaç liradır? Hayvan başına on lira koyunuz, 2 bin lira eder.

Bulaştırdığı sahada zarar gören köylünün adedi nedir acaba efendiler? Acaba iki bin diye tahdit edebilirmisiniz efendiler? İki bin ile tahdit edilemeyen köylüyü kurtarmak için men edilmek fena mıdır? Böyle bir tüccarı menetmek demek ticareti men etmek mi demektir? ve bu men edilmemeli midir? Kanunun bütün icap ettirdiği ahkâmı camidir. Maddelerin adedi azdır. Fakat emin olunuz hakikaten mücadelenin icap ettirdiği ahkâmı camidir.

HASAN FEHMİ BEY (Gümüşhane) — Bendeniz lâyihanın heyeti umumiyesinin kabulü taraftarıyım. Fakat tatbik ve icrası hususunda bazı temenniyatta bulunacağım. Bu lâyihadan evvel bugün halen mevkii meriyette bulunan hayvan hastalıklarına karşı mücadeleyi temin eden ahkâm mevcuttur. Bu ahkâma göre bugün teklif edilen lâyihada ceza cihetleri daha esaslı, daha vazıhtır. Hayvan hastalığından Türkiye'de görülen zararlar hakikaten söylendiği gibi yüz binlerle değil, milyonlar bu belki 10-20 milyondan çok fazladır, eksik değildir. Çünkü bu hastalık bu memlekette on seneden beri devam ediyor, hastalık temadi ediyor Vilâyetlerde nakliyat dahi durmuştur. Türkiye'nin hemen mahdut yerlerinde nakliyat atla, otomobil ile veya kamyonla temin edilir. Fakat bütün nakliyat ihtiyacını temin eden vasait kağı arabalarıdır. Hayvan hastalığı dolayısıyla zahire ihracatı, nakliye ticareti, kereste vesaire gibi şeyler dahi müteessir ve muzdariptir. Hayvan hastalığı hakkındaki bu lâyihayı kabul etmekle hastalık tamamen bertaraf olacak, bendeniz bu kanaatta değilim. Bu kanunu tatbik edecek, icra edecek vasaiti de aynen ve tamamen temin etmek lâzımdır ki bu kanundan ümit edilen netice elde edilsin.

Evvêlâ hudutlar meselesi: Kafkasya, İran ve Cenup hudutları. İran'da bir kere bu hastalıklar için bir tedbir yoktur. Kafkasyada ise Rusya senelerce mücadele etmiş bir netice alamadığı için şimali Kafkasyada asıl Rusya'ya karşı daimi bir kordon tesis etmiş. Kendi memleketinin bir kısmından diğer kısmına hayvan geçirtirmiyor. Demek ki Kafkasya daimi bir hastalık merkezidir. Maalesef herhangi bir mukavele dolayısıyla hastalığın nazarı itibara alınarak yazın bizim arazi dahilinde bulunan yaylalardan

dan - istifade hakkını inkâr etmiyor. Mukavele bu hakkı vermiştir - böyle bir hak hayvan hastalığı olmadığı takdirde sağlam ve temiz hayvanların gelip yaylak yapmalarıyla mümkün olabilir. Bir taraftan Kafkasya'dan bu suretle yaylalara gelen sürüler; diğer taraftan İran ve diğer hudutların açık olması hastalığı dağıtıyor. Görülüyor ki bu kanun bu hudutları kapayacak esaslı tedabiri emrediyor. Fakat bunu tamamiyle tatbik edecek teşkilata, masrafa, paraya Ziraat Vekâleti malik midir? Bendeniz diyorum ki maalesef malik değildir. Malumu âlinizdir ki memleket dahilinde bir köyde hastalık olduğundan vali haber alacak. Valinin vesaiti istihbariyesi nedir? Nihayet köy muhtarı, muhtar gelip haber verecek. Bunun çok tecrübeleri yapıldı. Köylünün gelip bunu haber vermesi için muhtelif kanunlar vaz edildi. Bideyeten denildi ki: İtlaf edilen hayvanların bedeli bir sülüs olarak tazmin edilsin. Birkaç sene tecrübe edildikten sonra bir sülüsün kâfi gelmediği görüldü. İki sülüsün tazmin edilsin diye Meclisi Âliden ayrıca bir kanun çıktı. Mevcut kanuna tevfikân sülüsân nispetinde tediye edilmesi lâzım gelen para, iki senedir tahsisatın noksanlığı yüzünden verilmemiştir. Böyle sülüsân nispetindeki bedeli verilmezse köylü ikinci defa gelip haber verir mi? Öküz köylünün canıdır, malıdır, servetidir, herşeyidir. Çünkü bütün hayatını onunla temin ve tedarik edecektir. Binaenaleyh böyle senelerce kanunun bahşetmiş olduğu tazminat bedelini almazsa ikinci defa hastalık olunca elbette haber vermez. Elbette halkın hayatına, ahvali ruhiyesine ve menafiine uygun bir şekilde kanun vaz etmek ve tatbik etmek suretiyle temin etmek lâzımdır. Kanun tanzim edilmiştir, fakat tahsisat noksanlığından tatbik edilememiştir. Netice ne olmuştur? Hastalığın sirayetine ve zararın büyümesine sebebiyet vermiştir. Türkiye dahilinde mevcut hastalığı esaslı bir surette bertaraf etmek için tarama ameliatı ile belki bir faide görülür. Fakat bunun asıl yuvası ki memleket haricindedir. Hudutları kapamak esaslı bir teşkilâta muhtaçtır. Bu teşkilâtı temin edecek tahsisatı Ziraat Vekâleti bütçesinde temin etmişse Vekâlet bu kanundan azami bir faide mülâhaza edebilir. Fakat tahsisatı yoksa hudutlarda bu teşkilâtı yapamıyacak ise, dahili memlekette icap eden tazminatı vermeyecekse, bu kanun kâğıt üzerinde kalmaktan başka bir faide temin edemez. Bendenize kanunun heyeti umumiyesi görüşülürken bunun tamamı tatbikini temin edecek teşkilâtı ve tahsisatın tamamen temin edeceklerini, teşkilât ve tahsisatın tahtı emniyette olduğunu Ziraat Vekili Beyefendi ifa-

de ve beyan buyursunlar. Çünkü zarar çok büyüktür. Bendeniz bilatereddüt kanunu kendi hesabıma kabul edeceğim. Fakat bilâtereddüt tatbik edileceğini işittikten sonra reyimi vereceğim.

BESİM ATALAY BEY (Aksaray) — Arkadaşlar, bilirsiniz ki bendeniz kürsüye çok gelmem. Alâ-kadar olmadığım, anlamadığım birşey bulunursa köşemde pisar otururum. Anladığım ve tetkik ettiğim birşey olursa gelir söylerim. Sabri Beyefendi, tetkik etmeden Besim Atalay Bey söylediler, dedi. Efendiler ben daha dört gün evvel bu kanunu kelime bekeliime madde, madde okumuş ve tetkik etmiş ve ondan sonra bu sözü söylemişimdir. Ben bu kanunun iktisadî mazarratını tadat ederken yalnız bir tanesini söyledim. Maddelerde söylerken; hınzırı at ile beraber tutmuşlar. Memlekette atı himaye etmeye mecburdurlar. Çoğalmalıdır. Hınzır çoğalmış, çoğalmamış, bu zaten dağlarda çok. Atla domuzu bir tutmuş, ondan elli kuruş alıyor. Ötekinden de elli kuruş alıyor, dedim. Siz de işittiniz, zabıtta da vardır. Davayı kazanmak içinmi söylediler, yoksa sözümlü işitmemiş mi? Güya ben hınzırı domuz diye yazılmış diyerek müdafaa etmişim. Söylemişim.. Ya hu insan oğulları neler yaparlar? Beş dakika evvel geçen söz böyle bozulursa var kıyas et vüsâtı deryayı. Tekrar ısrar ediyorum, başı böyle, acaba ortaları nasıl? Mesele «hınzırların alelumum müstahsalatı şahmiye ve lahmiyesinden» efendiler Türk Meclisinden çıkmış bir kanun böyle mi olur? Bunların hepsini Türkçe söylemek kabildir: «Domuzların etinden yağından yapılmış şeyler». Sonra gelelim, tetkik etmişmiyiz etmemişmiyim, bakınız geviş getiren hayvanların yaş derisinden diyor. Efendiler memleketimizde zavallı insanlar bozulduğu gibi hayvanlar da bozulmuştur. Meselâ büyük bir debağat fabrikası yaptık. Memleketimizin manda ve öküzlerinin gönü oraya gelmez. Siyamdan deri getirteceksin. Bunun her kilosuna beş para ver, yirmi para ver. Bir deri en az altmış kilo gelir. Otuz kuruş vereceksiniz. Memleketin iktisadiyatını himaye böyle mi olur? Sonra kuru deriler ihraç edeceksin. Tiryste'ye deri ihraç edeceksiniz hemen hepsinin kilosundan yirmi para çoktur. Efendiler, böyle bir deri değil, beş deri değil, yüzlerce deri gelecek, yüzlerce deri gidecek. Bu fahiştir. Bu tüccarı yıkar. Ticaret öyle seyyal öyle korkunç bir şeydir ki ufak bir şeyden ufak birşey için beş para zam ettinmi beş milyon birden artar. Bunlara dikkat etmek lâzımdır. Sonra arkadaşlar, deri kırpıntısı ve kazıntısı kilosundan beş kuruştur. Burada iki tane uşaklı hemşehrim vardır. Arıntı deni-

len bir şey vardır. Bunu burada koymamışlar. Gideceğim Trabzon'dan arıntı alacağım, okkası yirmibeş kuruş, beş kuruş da nakliyesine vereceğim. Bunun halisinin metre murabbainı iki buçuk liraya veriyorlar. Londra bundan senede bir buçuk milyon lira çekiyor. Ben bunu yapmıyacağım. Sonra beşinci maddenin son fıkrasını okuyayım: (İşbu ham mevaddı hayvaniyenin menşelerinde hiçbir bulaşık hastalığı bulunmadığını sahibi vesaike ile ispat edemez veya bilmuayene hastalıklı oldukları anlaşılırsa mevaddı mezkûre bilatazminat imha olunur).

Ben mal getirmişim, bunun çıktığı yerde bulaşık hastalık var mı yok mu ispat edemiyorum. Malı muayene ediyorlar. Hastalık yok buda mı imha edilecek? Rica ediyorum. İşte bunun manası yoktur. Tetkik edilmemiş, unutulmuş şeyler var, lisan bozuktur. Böyle bir kanuna ihtiyaç var mı yok mu? Var. Ona şüphe yok. Fakat kanun yapılacaksa biraz acele edilmemeli. Hoca Nasrettin ne mektup zarfında ne içerisinde kâğıdında yazı olmıyan bir kâğıdı düğün evine götürür, oradakiler hocam bunun üstünde yazı yok, derler Hoca cevaben der ki: Aceleye geldi de, böyle oldu. unutilan yerler, tenakuza düşülen yerler herşey var.

EMİN BEY (Eskişehir) — Efendim, hastalığın hudutlardan girmesine nazaran hudutlarımızı böyle sıkı bir inzibat altına alarak fazla tekayyüde ihtiyaç vardır. Ancak hakikaten kanun serapa noksandır. Olsa olsa isdihdaf ettiği gaye ve istihsal edeceği netice ancak hudutlarda vebayı bakari üzerinedir. Halbuki kanun umumidir. Bütün hayvan hastalıklarına şumulü olması, bütün hayvan hastalıklarının nazarı dikkate alınması lâzımdır. Burada hakikaten biraz acele edilmiştir. Ve biraz da nazaridir. Onun için şumulü ve tamamen maksadı temin edici bir kanun değildir.

Efendim, şimdi Besim Atalay Beyin iliştiği rüsum meselesi var. Bendeniz de bu rüsum meselesine akıl erdiremedim. İhracat iskelesine kadar varmış - daha o güne gelmedik inşallah geleceğiz - hayvanat ihraç edeceğiz. Buyurun Beyefendi beş kuruş daha ver. Beyefendi ben hayvanat ihraç ediyorum, ben senden mükâfat isterim. Bana mükâfat verecek iken benden niçin tazminat istiyorsun? Beyefendi burada benim hayvanım ölmüş yahut kesmişim, derisini ihraç edeceğim ver bakalım resim adı nedir bunun efendim? memlekette muvazenei iktisadiyemizi temin için âli iktisat meclisleri yapıyoruz. Bundan maksat, ihracatımızı fazlalaştırmaktır. Yoksa mak-

sat böyle terakki eden, inkişaf eden yerlerde işlere balta vurnak değildir. Bunun hiçbir manası ve sebebi yoktur. Sonra efendim bilvasıta, halka hissettirmeksizin, bir vergi halinde, Ziraat bütçesine bir şey koyalım demek ise o başka bir meseledir.

Şimdi bir de bazı yerler de vardır ki, bir muntıkada hastalık vardır. Oradan başka yerlere sağlam hayvanat sevkedilecek. Meselâ Sivas'ta böyle hastalık oldu. Oradan İstanbul'a hayvan sevkedilecek, bunu karadan sevk edemeyecek, şimendiferle sevk edecek. Hastalık ya var, ya yok, hastalık varsa müsaade etme. Yoksa ben koyunun tanesini on kuruşa götürüyorum. Bana beş lira tahmil ediyorsunuz. Bana neden mani oluyorsun? Bunda iktisadi bir fikir mi vardır? Hastalık varsa sevk ettirme, yoksa niçin karadan sevk ettirmiyorsun? Yani devletçilik demek böyle daima ayağa balta vurnak mı demektir? Maksud halka doğru halkın ihtiyacına doğru gitmek ve ihtiyacını temin etmektir. Benim anladığım budur. Binaenaleyh hiç olmazsa hudutlarımız için lâzım olan yerlere takaiyüdat vaz etmeliyiz. Binaenaleyh eğer hepimiz maddeler üzerinde dikkat edebilirsek bu kanunun müzakeresine taraftarım. Lâkayt kalırsak bir menfaat temin edemeyeceğine kaniim. Asıl bunun umumî meselesini arz edeceğim. Efendiler bendeniz emniyet ederim ki, bizim baytarlarımız işe yarar insanlardır. Türk milletinin her sahada olduğu gibi bunda da kabiliyeti vardır. Ancak baytarlarımız iş üzerine sevk edilmemiştir. Hâlâ bu kanunda da böyle bir hedef yoktur, nazariyata, kitaba, rapora göre değil, iş üzerine sevk edilmelidir. Bugün hepimiz dert yandığımız, ciğerimizin yandığı bir mesele vardır. Meselâ tiftik keçilerimizin defaatla arz ettiğim birçok hastalıkları vardır. Bizim kitaplarımızda yeri yoktur. Avrupa'da bu hastalık olmadığı için kitaba geçmemiştir. Keçi dizanterisi vardır. Bu hastalık senede keçi mahsulâtından yüzde elli telefât verdirir. Bunun evvelâ içerisinde giripte, hastalık ne suretle oluyor, yani fiilen hayvanat merasından bu hastalığı nasıl alıyor? Baytarlarımız bu suretle iş üzerine sevk edilmelidir. Edilmezse bendeniz bu devletin baytar teşkilâtına ilelebet yanarım, o adamların da haline acırım. Bu baytarlar halk nazarında daima vazifesini yapmamakla müttehim mevkiindedirler. Binaenaleyh bu kanunda hakiki işler üzerine fikirleri sevk ve idare edecek canlı bir dikkat lâzımdır. Bunu ayrıca düşünürüz dersiniz bir takım nâkıs maddeleri üzerinde hepimiz müteyakkız olmak şartıyla kanunun müzakeresi taraftarıyız.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) — Efendim, Anadolu'yu yakından bilen, hayvan hastalığının tahribatını yakından gören bir fert böyle bir kanuna lüzum yoktur, demez. Hayvan hastalığının önü alınmak için şüphesiz ki böyle bir kanuna ihtiyaç vardır. Ancak uzun müddet Ziraat Vekâleti makamını işgal etmiş bulunan Sabri Beyefendinin nazari ve hayali düşünceleriyle bu hastalığın önü alınmayacaktır, onun zamanındaki şekil, tatbikat ile maalesef artacaktır. Bir hadiseden bahs ettiler ve insafsızca tacirlere hücum ettiler. Bir deri için hayvan hastalığını tacirler buluşturuyor demek istediler. Hakikat katıyen böyle değildir.

Buyurdıkları mesele, Erzincan'la doğrudan doğruya Kayseri'ye taallük eden bir meseledir. Orada bir hastalık çıkmıştır. Bir kısım hayvanların sevkini tevkif etmişler. Mesele budur. İhtimal ki Ziraat Vekili muhterim Sabri Beyefendi unutmışlardır. Her ne kadar kendi zamanlarına ait olsada, zannediyorum o kadar teferruata nüfuz etmemişlerdir ve o kadar çok dikkate değer bir mesele addetmemişlerdir. Erzurum'dan çıkan iki sürü hayvan, menşe şahadetnamesini alıyorlar. Erzincana kadar geliyorlar. Erzincan'da hastalık var diye tevkif ediyorlar. Orada on beş gün bekletiyorlar. O yer ki: Bittabi gayri müsaittir. Ot yoktur, bu hayvanlar ya mahv olacaktır yahut geri gidecektir. Ziraat Vekâleti müsaade etmiyor ve orada bir müddet kalıyor, müracaat ediyorlar diyorlar ki: Bu hayvanlarda hastalık yoktur. Şayet Erzincan'da varsa bizi niçin soktunuz? Hükümet bize vaktiyle ihbar edip vazifesini niçin yapmadı? Bunun üzerine Eğin tarikiyle gidebilirsiniz veyahutta hiç gidemezsiniz diyorlar. Ve böyle olmasından da yine vaktiyle haberdar etmiyorlar. Tamamen haklı olan bu müracaatlarını Ziraat Vekâletine isma ediyoruz. Ziraat vekâleti - belki hepimizin başından geçmiş - nazariyatla doğrudan doğruya masa başında düşündüğü ne ise o vadiden harice çıkmamak şartıyla cevap veriyor. Nihayet bir kademe daha geliyorlar. Müsaade alıyorlar ama, Ziraat Vekâletinin bundan malumatı yoktur. Yalnız oradaki baytar müsaade vermiştir. Refahiye kadar gelmişler. Orada on beş gün kadar beklemiştir, tekrar müsaade almışlar, oradan biraz daha gelmişler, Vekâlet; hayvanlar orada kalacaktır, Kayseri tüccarları hastalığı şuraya buraya sirayet ettiriyorlar. Bunlara müsaade etmeyeceğim diyor. Biz vaziyeti tabii biliyoruz. Hayvanlar Refahiye'ye kadar gelmiştir. Orada bir müddet kalıyor. Fakat Ziraat Vekâletinin yine malumatı yoktur. Şimdi Sivas valisi Ziraat Vekâle-

tinden daha ziyade ihtisas ve salâhiyetle bu benim vazifemdir diyor. Ve mani oluyor. Halbuki Ziraat Vekâleti hayvanların Kayseriye geçmesi için müsaa-de buyurmuştur. Bu defa da Sivas valisi geçirmiyecğim diyor. Bir müddet de orada kalıyor. Nihayet pastırmanın zamanı geçiyor. Binaenaleyh hayvanların birçokları hastalığa uğruyor. Fakat bu vebayı bakârî değil, başka hastalıklardır. O yüzden ölüyorlar. Nihayet bir kısmı gelebiliyor.

Şimdi muhterem arkadaşlar; bu her sene hâdis olan bir vakadır. Şunu gayet samimî olarak arz ediyorum, Kayseri hiçbir sene ineksiz kalmaz. Oraya her sene inek gelir ve Ziraat Vekâleti de müşkülât ika eder. İnek gelmiyecek der. Bu sene de Kayseriye inek gelmiştir. Pastırma yapılmıştır.

Yine arz ediyorum ki; muhterem Sabri Beyefendinin zamanı Vekâletlerine aittir. Sonra Adana'dan çıkan bir sürü inek, Develi tarihiyle Kayseri'ye kadar gelecek. Kayseri hududuna kadar gidiyor. Develi'de tevkif ediyorlar, ama niçin? Develi'de hastalık yok. Hayvanları menşe şahadetnamesi var, Kayseri hududuna girmiş orada bekliyor. Müracaat ediyorlar, henüz daha devrei içtimaiye başlamamış olduğu için orada idim. Bana müracaat ettiler, dediler ki; hayvanları burada tevkif ettiler, hayvanlar mahv oluyorlar, Develi'nin vaziyetini biliyorsun, dar bir kazadır. Otu yoktur, teşkilâtımız yoktur. Hayvanlar burada mahv olacak, bitecek, Ankaraya gittiğin vakit müracaat et. Benden evvel arkadaşım Doktor Halit Bey gelerek Vekâlete arzı malumat etmiştir.

Sabri Beyefendi demiş ki; siz Kayserililer bütün bu hastalıkları sirayet ettiriyorsunuz, Türkiye dahiline vasıtâ sirayet oluyorsunuz. Katî surette gelmiyecektir.

RUŞEN EŞREF BEY (Afyonkarahisari) — Pastırma vasıtasıyla mı?

AHMET HİLMİ BEY (Devamla) — Tabii. Halit Bey hayret etmiş, Adana'da hastalık yoktur demiş. Sonra Baytar Müdürü Umumisine çıkmış. Baytar Müdürü Umumisi demiş ki; hayır, gelmelerine emir verdik. Hayvanlar gelecektir ve gelmiştir.

Halit Bey de buradadır. Hadiseyi aynen arz ediyorum. Böyle kanuna ihtiyaç vardır. Fakat muhterem Sabri Beyefendinin hayalî ve nazariyatıyla meydana getirdikleri kanun ile değil, hakikî hayattan çıkmış, Anadolu'yu yakından anlamış ve bilmiş muhterem arkadaşların daha ziyade vukuf ve ihtisas ve mütalaasından istifade edilerek yapılacak bir kanunla bu hastalığın önünü alabilirsiniz. Yoksa siz bura-

da istediğiniz kadar kanun yaparsınız. Aksî haller olur. İşkâl olup ve maalesef baytarlarımız sırf iş olsun diye verdikleri raporlar veyahut herhangi bir şey olabilse bunu açık söylemiyeceğim, ne tüccar hayvanını geri bırakır ve ne de: (gürültüler) (açık söyle sesleri).

RASİH BEY (Antalya) — Muhterem arkadaşlar; memleketin iktisadiyatına mütealîk olarak iki seneden beri çıkardığımız kanunlardan memleket çok müteessir oldu ve çok hırıltı dinledik. Bu kanunun ithalat ve ihracat ile çok alâkası var. Bir şey yaparız çıkarız, sonra halkın eli kolu bağlanır. Gerek bu hayvanları getirenlerin, gerek müstahsillerin ve gerekse bu hayvanların satılmasına tavassut edenlerin eli kolu bağlanıyor. Vekâlet de bir şey yapamıyacak vaziyete geliyor. Çünkü, daha mevcut fen memurları iskelelere kifayet edecek derecede değil iken böyle umumi bir tedabir ile bağlantı tesis edecek olursak mevaşi ve hayvanat hususunda bu memleketin ticaret namına hiç bir şeyi kalmaz. Bir defa ihracat mevaddı, yahut ihraç edilecek hayvanlardan bir muayene resmi alınıyor. Bu resim elli kuruştan başlıyor, yirmi paraya kadar iniyor. Bu sayılan hayvanat arasında meselâ inek, öküzden otuz kuruş alınacak. Şimdi bir tüccar bir parti mal çıkaracaktır. Oradaki memurun o kadar külfeti yoktur. Hayvan başına otuz kuruş almak ne demektir? Zaten devlet elli kuruş sayım vergisi alıyor, şimdi de elli kuruşun nisfından fazla bir resim verecektir. Bir yere hayvan ihraç edemiyoruz. Hayvanlarımız küçüktür. Hatta İstanbul'a İzmir'e bile gönderemiyoruz. Çünkü İzmir ve İstanbul'da mezbaha resmi namıyla bir resim alınıyor. Anadolu'nun bizim taraflarındaki sığırlar 50 - 60 okka et verebilir. İzmir'de sığırdan beş buçuk, altı liraya kadar mezbaha resmi alınıyor. Ziraat Vekâletinin biraz da bu noktalarda alâkalanması lâzımdır. Şimdi bu sevk edilemeyen, satılmayan mallar adalarda vesairede bin müşkülâtla satılır ümidiyle çıkarılacak, o vakit de mal başına otuz kuruş daha alınacak. Efendiler, ticaret, bilhassa şu son iki sene zarfında memlekette çok himayeye muhtaç vaziyettedir. İhracata bilhassa çok ihtiyacımız vardır. Teshilât yapılması lâzımdır. Binaenaleyh bu lâyhâî kanuniyeyi Ticaret Encümeninin herhalde tetkik etmesi icap eder. (Doğru sesleri) Muhtelî Encümen de bu noktalara hiç temas etmemiş. Bendeniz Ticaret Encümeninin bu noktalardan bu kanunu tetkik etmesini teklif ediyorum.

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Yozgat) — Efendim, bu lâyhâî kanuniye çok mühimdir. Geçen seneden

kalmıştır. Hükümet bu sene tekrar Meclisi Âliye sevkini müstacelen müzakeresini talep etmiştir. Şu cereyan eden müzakere de gösteriyor ki kanunun üzerinde çok işlenmek lâzımdır. Binaenaleyh nizamnamenin 77 nci maddesi mucibince müstaceliyeti teklif eden Encümen, müstaceliyetin refini istesinler ki bu kanunu iki defa müzakere edelim, iyi bir kanun çıksın. İkincisi, demin Sabri Beyefendi bir zihniyetten bahsettiler. Musap olan hayvanların ciğerleri, diğer hayvanların burnuna bağlanır dediler. Bendeniz de bir tereddüt uyandı. Düşündüm, acaba nerededir? Lütfen mahallini izah etsinler.

SABRİ BEY (Manisa) — Efendim, arkadaşlarının mütalaaalarına - mühim olan noktalarına - birer birer cevap vereceğim. Hasan Fehmi Beyefendi cidden çok mühim bir noktaya vaziyet ettiler. Eğer mücadelenin yapılması için ciddi tedabir ittihaz edilmezse bundan faide memul değildir dediler. Bu fikirlerine tamamen iştirak ediyorum. Öyle olmazsa hiçbir vakit mücadele olmaz. Ziraat Vekâleti bu lâ-yihai kanuniyeti teklif etmekle beraber icap eden diğer vazâif için elindeki kudretin haddi azamisi ile çalışmaktadır. Hudutlar meselesini mevzubahis ettiler. Şüphesiz efendiler bu kanunla hudutları tespit ettik. Bunlar yapılmazsa, yapılmıyacaksa aramızda hiç ihtilaf yoktur. Fakat vaziyeti maliyemiz malumu âlinizdir. Hudutlarda, bu salâhiyeti almakla beraber icap eden teşkilâtı da yapmaya Ziraat Vekâleti derhal teşebbüs etmiştir. Geçen sene bütçede (25) kişilik bir hudut teşkilâtı mezuniyeti alınmıştır. Rusya hududunun teşkilâtını yapmıştır. Mesmuatıma nazaran bu seneki bütçede Suriye hududu için teşkilât konmuştur. Heyeti muhteremenizce bütçesi tasdik olduğundan Suriye hududu teşkilâtını da yapacaktır. Şu halde Vekâlet salâhiyeti maliye istihsal ettiği zaman teşkilâtını yapıyor ve eğer bu suretle yürümesi devam ederse üç sene sonra İran ve Irak hudutları teşkilâtı vücuda gelerek bu suretle hudut teşkilâtı tamam olacaktır. Bunun ikmalini zarurî olarak iki sene dahi bekleyeceğiz. Kafkasya hudut teşkilâtı neticesi derakap göze çarptı. En ziyade vebayı bakariden muzdarip olan mahaller Artvin, Kafkasya olduğu halde bu teşkilâtın yapılması ve bilhassa Rusya ile aramızda gayet iyi bir itilaf yapılması tarafeynden geçecek hayvanatın - ki bu hayvanatın geçmesi neye müstenit olduğunu Hasan Fehmi Beyefendi izah buyurdular - ittihaz olunan tedabir neticesinde adetâ bir sükûn gelmiştir.

Bu itinada devam edilirse şüphesiz ki büyük faidesi olacaktır. Şimdi kanunla bu salâhiyet alınınca,

zannediyorum ki hükümet mahzur ve lüzum gördüğü zamanda bu salâhiyeti istimal edecektir.

İran hududu Allahlıktır. Aramızda hiçbir ihtilaf yok. Mesmuum olduğuna göre Ziraat Vekâleti İran Hükümeti ile bir baytarî kongre akdini düşünmüştür. Hatta kendi baytarları ile dahilde ve öte tarafta bu marazla mücadele etmeyi ve hududu temizlemek gibi en mühim tedbiri de düşünmüştür. Yalnız İran hükümeti bu davetlere cevap vermemiştir. Lâkin demi arz ettiğim gibi müsaade maliyeyi istihsal ettikçe ve İran teşkilâtını da yaptığı takdirde şüphesiz bu kanunun tatbikinden, müstefit olacaktır. Tazminat meselesi: Aramızda hiçbir mesele yoktur. Encümen de bu fikirdedir. Mücadele yapılırken tazminat verilmelidir. Yalnız geçen sene tazminatın bir kısmı kalmıştır.

HASAN FEHMİ BEY (Gümüşhane) — Evvelki senede kalmıştır.

SABRİ BEY (Devamla) — Evvelki seneden de kalmıştır. Hatırimda kaldığına göre % 15, % 20 nispetinde kalmıştır. Çünkü bütçedeki mücadele tahsisatı kâfi derecede değildi. Zannedirim. Ziraat Vekâleti bir tahsisatı munzamma teklif etmişti. Bundan maksat da bakiye kalmış olan tazminatı tediye dir. O tahsisatı alırlarsa inşallah bunu tediye edeceklerdir, yani tazminat verilmelidir. Buna lam cim yoktur. Fakat tazminat böyle zarurî bir sebep tahtında teahhür ederse tabiidir ki tedabiri sairenin de ihmalî lâzım gelmez. Onlar derhal yapılmalıdır. Sonra efendiler kanunda mevzubahis olan resim, himaye hayvanatı tazminatın eden resim değildir, muayene resmidir. Biliyorsunuz ki himaye hayvanatta asıl olan gümrük resimleridir. Eğer dahildeki hayvanatın ihracına inkişaf verilirse gümrük resmi o nispette vaz edilir. Yok hariçten ithalat matlup ise gümrük resmi ona göre tanzim olunur. Bu bir muayene resmidir. Himayenin herhangi şeklini tahayyül ederseniz ediniz bir muayene resmi olacaktır. Fakat muayene resmi konurken belki maddede bazı resimler büyükçe konmuştur. Heyeti muhtereme müzakere ederken tabii bunları tadil edebilir. Fakat hiçbir vakitte muayene resmi alınmıyarak imraz, zannediyorum ki kabul olunamaz. Olunabilir, ancak o zaman hükümete tahalluk eden vazifenin karşılığını düşünmeksizin, yalnız hazinesi umumiyeden teminini esas tutmak lâzım gelir. Bunun da ne dereceye kadar muvafık olduğunu tabii Heyeti Muhteremeniz tayin buyurur. Emin Beyefendi de keza ihracata taalluku itibariyle muayene resmine temas etti. Arz ediyorum

rum; bu, muayene resmidir, gümrük resmi de değildir. Zannediyorum ki himayede asil olan gümrük resmidir. ve yine tekrar ediyorum, eğer bu resimler yüksek işe Heyeti Aliyeniz bunu maddenin müzakeresi esnasında tadil ve ıslah edebilir.

Şimendifer meselesi; efendiler, Encümen de şimendifer meselesini kabul etti. Fakat şimendifer meselesi bu kadar tenkide değer mi, değmez mi? Bunu da düşünelim. Bir misal arz edeyim: Ziraat Vekâleti İsviçre'den damızlık satın alıyor. Bu damızlıklar 35 kilometrelik bir mesafeyi kat ederek Alman hududuna girecekti. Hükümet katiyen hayvanatı yürütüyor. İlle şimendiferle getiriyor. Sebep nedir? Efendiler; emin olunuz ki emraz mücadelesini düşünen ve memleketin emrazdan salim olmasını isteyen hükümetler hayvanatı kilometrelerce yürütmezler. Ankara'dan kalkan bir sürü İstanbul'a giderken güzergâhta henüz hissedilmeyen bir hastalığı kapar ve bütün güzergâhta hem hastalığı neşreder, hem de kendisi mahv olur. Nitekim bizim memleketteki hastalıkların sebebi intişarını tetkik buyursanız bir sebebin de hayvanatın gayet vâsi sahalarda yürümesi olduğunu görürsünüz. Bu hiç tenkit olunup, tereddüt edilir bir mesele değildir. Bu bir hakikatı fenniyedir efendiler Asil olan hayvanatı yürütmektir. Mümkün olduğu kadar diğer hayvanlarla temasını men edecek bahri bir vasıtaya yahut şimendifer gibi bir vasıtaya derakap tahmil edip mezbahalara sevk etmeli, yahut hudut haricine çıkarmalı ve bu suretle memleketin içinde temasların önünü almalıdır. Encümen de bunları düşünerek bu maddeyi münasip gördü. Maddenin asıl vazının sebep ve hizmeti budur efendiler.

Baytarların iş üzerine sevk meselesi; efendiler, zannediyorum ki Ziraat vekâletine bu hususta bir tenkit teveccüh etmemek lâzımdır. Baytarlar gece gündüz çalıştırılmaktadır.

Emin Beyin mevzubahis ettiği mesele gayet mühimdir. Bu, halihazır baytarların vazifesi değildir. Hakikaten memleketimizde bir takım meçhul hayvan hastalıkları vardır. Bu bir tetkikatı ilmiyeye mütevakkıftır, bir ilmi heyet çıkıp memleketin bir ucundan diğer ucuna kadar gidip emrazı hayvaniyeyi tetkik etmelidir ki bu esas da kabul edilmiştir. Biliyorsunuz ki: Geçen sene Meclise enstitüler kanunu gelmiştir. Heyeti Muhtereme kabul buyurmuştur. Bunun istinat ettiği madde zannedirim üç beş sene gibi bir müddet tahmil etmektedir. Memleketin bütün hayvanat hastalıklarını sahibi salâhiyet bir heyeti ilmiyeye tetkik ettirip tespit ettirdikten sonra ait oldu-

ğu müessesede onun tarzi icrası tetkik ettirilmektedir. Yani Emin Beyin bu endişeleri tatbikat sahasına geçmiştir. Başlanmak üzeredir.

Ahmet Beyefendiye gelince: Dikkat buyurmuşsunuzdur, kendileri söylediler, yine kendileri cevabını verdiler? Dediler ki Sabri Bey hayali ve nazari masasında uyku içerisinde devam ededursun; bizim memlekete hayvanlar girmiştir. Girdiği güzargâhı da tayin etmiş, Erzincan ve Develi'den gelmiştir.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) — Resmî rapor gelmiştir.

SABRİ BEY (Devamla) — Evet gelmiştir. İşte efendiler, bizim endişemiz de budur. Maatteessüf geliyor. Ve dörtbin geldi. Ama Kozan vebayı bakari içinde kaldı. Sivas vilâyeti vebayı bakariye tutuldu. Bu intişara sebep bu hayvanların seyr ve hareketidir. Mamafih Ahmet Beyefendi lütfettiler, izah verdiler. Bittabi teşekkür ederim. Kendilerine cevap vermeyi zait addediyorum. İnşallah bu kanun tatbikine geçildikten sonra Ahmet Beyefendinin hayali ve nazari diye tavsif buyurdıkları fikirlerimi hakikat sahasında müşahede edeceklerdir. Memlekete nafi eserler vücuda gelecektir. Gelir azizim. Veba yaşar, şarbon yaşar serveti milliye bozulur. Kanun müdahalenin bir vasıtasıdır. Ben, kanunu izah ederken hiçbir zaman, bu kanun imzalandığı ve çıktığı gün Elhamdülillah sümme Elhamdülillah memlekette birşey yok, tertemiz oldu demedim.

ALİ CENANİ BEY (Gaziantep) — Kabiliyeti tatbikiyesi yok.

SABRİ BEY (Devamla) — Pekâlâ vardır efendim. Maddelerde izah verildikçe görülecektir ki pekâlâ kabiliyeti tatbikiyesi vardır. Niçin kabiliyeti tatbikiyesi yoktur diye endişeye düşüyorsunuz? Ne kadar gayri kabili tecelli adedilen hakikatlar hep kendisini gösterdi, ve tatbik olundu. Himmet ile, azim ile, irade ile, niçin tatbik edilmesin ben harikulade birşey görmüyorum. Bunların hepsi de kabili tatbiktir.

Develi meselesi: Evet bana müracaat ettiler. Uyku halinde hayal ve nazariyet içinde değil, hakikatı görerek dedim ki: bu hayvanlar şimdi hareket etmeyecek. Çünkü Kozan sahasından itibaren birdenbire vâsi vebayı bakarının mektum olan cereyanını haber almıştım. Maatteessüf çok vâsi bir sahada idi. İdare mecbur oldu; müfettişi umumiler etraftan toplayabildiği bütün vasaiti yığarak Kozan, Develi mücadelesini yaptı. Sonra bıraktı, hayvanlara izin verildi. Bu gayet tabiidir efendiler. Heyet gitti müca-

delesini yaptı, emrazı mahv etti, zamanı geldi, mezuniyet de verildi. Tabii bu kadar umuru adıye ile ben tevegğul edecek değilim. O sâlâhiyet Müdürü Umumiye aittir. Müdürü Umumi evet hastalık zamanı geçmiştir diye müsaade verdi. Bilmem ki; bundan Vekilin uykusu, cehaleti gafleti manası çıkar mı? bu doğru mudur? Ne ise bu da bir tefsir olabilir.

Rasih Beyefendi buyurdular ki : İskele memurlarımız azdır. Hakikaten elimizdeki baytar adetleri azdır. Bunun mümkün olduğu kadar tezyidine çalışmak lâzımdır ve zannediyorum ki Vekâletçe yeni ihtihaz edilen tedabir bu gayeyi istihdal etmektedir. Şimdiye kadar sekiz on baytar çıkarken yeni yapılacak teşkilât sahasına hiç olmazsa yüz, yüz elli, herhalde memlekete laekal ikibin baytar çıkarmanın temini lâzımdır. Yalnız bugün bir zaruret ile bir hakikat karşısındasınız. Baytarımız yok ne yapalım? bir hakikati görüyoruz ki: Her devlet de bu hakikati görmüş, aynı tedabiri ihtihaz etmiştir. Hariçte her yerde - yalnız maraz bizim memlekete mahsus değildir. Her memlekette, her yerin kendisine mahsus emrazı hayvaniyesi vardır iktisatta, bir münakale, bir mübadeleyi icap ediyor. Zaten bir gelip gitme hareketi vardır. Buna karşı memleketi siyanet etmek lâzım. Ne yapacaksınız? Her yere bir baytar koyamazsınız. Her yerde kapıyı mı açacaksınız? Açtığınız takdirde baytarsızlıktan husule gelen zararın daha fazlasına maruz kalacaksınız. Vekâlet kabil olanı düşünmüştür. Hudutlarda Muayyen kapılar tespit etmiştir. Yüz baytarım olsa on kapı yerine yüz kapı yapsam bittabi daha münasıptir. Ticaret noktai nazarından da nafidir. Fakat vasaitin noksanı buna müsait değildir. Binaenaleyh; denilecektir ki şu kapıdan gireceksiniz. Bu hal biraz daha devam edecektir. İnşallah kâfi derecede baytar yetiştigi takdirde kapıları tezyit etmeli ve açmalıdır.

KEMAL BEY (Adana) — Kaç baytarımız vardır?

SAİBRİ BEY — İki yüz seksen baytarımız vardır. Zannediyorum ki efendiler hepsine lâzım gelen cevapları arz ettim.

ALİ RİZA BEY (Mardin) — Zabıtai sıhhiyei hayvaniye kanunu müzakeresi münasebetiyle muhterem Besim Atalay, Emin, Ahmet Hilmi, Rasih Beyefendiler muhtelif sözler söylediler. Bilhassa temas ettikleri cihet tarife cihetidir. Muhtelif Encümeniniz tarife diye kendiliğinden bir tarife yapmıştır. Yapılan tarife yani lâyhahai kanuniyede görülen tarife evvelce Meclisi Âlice görülen, tasdik edi-

len ve mütaaddit defalar tadil edilen 405 numaralı kanundaki tarifedir. Yalnız Muhtelif Encümen mahsulatı hayvaniyenin muhafazası için hariçten ithal edilecek yaş derilere küçük ve büyük hayvanlara ait olmak üzere yirmişer para fazla bir resim koymuştur. Binaenaleyh Encümen kendiliğinden resim olmak üzere bir madde kabul etmedikten mââda hükümet de yeni olarak bir tarife göndermemiştir. Mevcut tarifeyi arz etmiştir. Son olarak Besim Atalay Beyefendi beşinci maddenin son fıkrasını okuyarak itirazatta bulundular. Beşinci maddenin son fıkrasında mürettip hatası olmak üzere bir yanlışlık vardır ki orada bir bulaşık hastalığın bulunmadığını sahibi mesaiki ile ispat edemez veya bildiğine hastalıklı oldukları anlaşılırsa müsadere ve bilâzminat imha olunur şeklinde yazılacağı yerde müsadere kelimesi mürettip hatası olarak kaldırılmış ondan dolayı bu yanlışlığı zahip olmuştur. Bundan mââda şimendiferle nakliyattan bahs ile 38 nci maddede temas edildi. 38 nci maddede filhakika bir muntıkada bulaşık hastalık mevcut olacak olursa orada hastalığa müstahit olan hayvanat geçirilmeyecektir. deniliyor. Fakat serbest ticarete manî olmamak için şayet geçirmek isteyen bir kimse, hayvanlarını hastalığı sirayet ettirmeyecek bir tarzda yani vagonlar içinde, kamyonlar içinde geçirmek isterse onu geçirmiyelim mi? Bunun içindir ki bu fıkra ilâve edilmiştir ve zannedirim ki ahvali ticariye ve iktisadiyeye de muvafiktir. O bir taraftan bir kaç hâtip beyefendiler memleketimizin değil, belki de bütün dünyanın en soğuk ve en sıcak yerlerinde mektebi Ali mezunu oldukları halde belki de Karaoğlan çarşısında küfecilerin kazandıkları paradan daha az para ile çalışan uğraşan arkadaşlarımız hakkında tenkidatta bulundular ki, Büyük Millet Meclisi kürsüsünden bunlar takdir beklerken tenkidata uğramaları zannedirim ki, şevk ve gayretlerini tenkis edecek halattandır. Onlar bütün diğer meslek ashabından daha az para aldıkları halde zannediyorum ki, cansiperane çalışıyorlar ve bildiklerini ve öğrendiklerini tatbik ediyorlar. Lütfen bu zehabın tashihini rica ederim. Salisen baytarların bir takım hastalıkları henüz tetkik etmedikleri veya bilmedikleri söyleniyor. Bu mesele esas itibariyle ilim meselesi olduğu dolayısıyla ki, geçen sene Ziraat Vekâleti bunu nazarı itibara alarak Meclisi Âlinizden enstitüler kanunu diye bir kanun geçirmiştir. Binaenaleyh bu meseleler de halledilmiş demektir.

EMİN BEY (Eskişehir) — Efendim, Ali Rıza Bey, tenkit ederken memleketimizde yetişmiş bay-

tar arkadaşlarımızı haksız yere muahaze ettiğimize kil oldular ve zannederim ki, kendilerini sözleri ile tatyipkâr ve fakat fiilleriyle çok müttehim vaziyette bulunduyorlar. Efendiler bendenizin kanaatim böyle değildir. Avrupa'dan gelecek bir profesörün yapacağı iş değildir bu. Bizim baytarlarımız bu memlekette bilinmedik hastalıkları bilecek kadar muktedirler. Bunları işin üzerine sevk etmek lâzım. Hepsini sabit bir halde faidesiz bir vaziyette bırakmaktan ise bunların karnını doyurarak, terfih ederek bunları işe sevk etmelidir. Bu millet on bin, yirmi bin lira fedakârlık edebilir ve bunlara fazla maaş verebilir, yüz bin lira fedakârlık yapabilir. Bendenizin sevk ve idare edilmediği dediğim budur. Baytarlarımızı tenkit eden ve âtil bırakan bizim kanaatımız değildir, kendi kanaatlarıdır. Avrupa'dan profesör getirip memlekete hayat vermek hayal ve evhamdır. Azizim bu memlekette mühendislerde böyle müstehlak bir vaziyette idi. Ancak yol açılıp da git şu yarmanın içine gir deyince bunların Avrupa mühendislerinden daha yüksek oldukları meydana çıktı. Ancak onları işin başına koyarak çalıştırmak lâzımdır. Efendiler, bugün baytarlarımızı tenkit ediniz, kabiliyet ve liyakatlarına göre mevkiilere koyunuz, Avrupa'dan getireceğimiz zevattan çok yüksek kabiliyette olduklarına kani olursunuz ve ben buna kaniyim. Bu arkadaşlar muktedirler, bendeniz tenkit etmiyorum. Bilakis onları âtil bir halde bırakan zihniyetleri muahaze ediyorum. Yalnız onları seyyar bir hale koymalı, iş üzerine göndermeli ve tatmin etmelidir. Hangi vekil istedi de bu Meclis baytarlar için yüz bin, iki yüz bin lira vermedi? Bendenizce faidesi olmayan teşkilât yerini iki yüz bin lira daha verip faideli yapmalıdır. Bendeniz baytarlarımızı tenkit etmiyorum, âtaleti, faidesizliği iddia ediyorum. Bugün baytarlarımızı tenkit edenler Ticaret Vekili ve Ali Rıza Bey ve o niyette olanlardır.

ZİRAAT VEKİLİ MUSTAFA RAHMİ BEY (İzmir) — Efendim; kanunun müzakeresi vesilesiyle muhtelif arkadaşlarımızın mütalaatı muhtelifesine Encümen Reisi mazbata muharriri beyler cevap verdiler. Bendeniz bu hususlara temas etmeyeceğim. Yalnız Hasan Fehmi Beyefendi çok canlı bir noktaya temas ettiler. Zaten bendenize hitap ettikleri için bilhassa ona cevap vermek istiyorum. Hakikaten kanun onun tatbikatı için icap eden teşkilâtı, tahsisatı ihtiva etmezse tabii kuvvede kalırsa, semere vermez ve mazide kanunların mevcut olmasına rağmen tahsisatın kifayetsizliği, teşkilât noksanlığı ümit edilen neticeyi vermemekte mühim bir amil olmuştur. Onun

işin zaten bendeniz yakında mücadele teşkilâtında kifayet etmeyen parasızlığın halî hazır buhranını men etmek için Heyeti Celilenizden tahsisat istiyeceğim. Gelecek sene için tahsisat konmuştur. Bilhassa vebayı bakari ve çekirgeler için.

Emin Beyefendiye de bir iki kelime ile cevap verdim: Baytar memurlarını sabit bir halde olduğunu ifade buyurdular. Halbuki öyle değildir.

Bütün baytarlarımız - bilhassa hastalığın bulunduğu mahallerde - seyyar bir haldedirler. Vazifeleri ekseriya böyle seyahatle tetkiklatle hiçbir yerde durmayarak mütemadiyen meşekkat içinde geçen bir haldedirler. Onlar hakkındaki temennileri zaten mevcut hal ve vaziyeti ifadeden ibarettir. Bendeniz de fikirlerine iştirak ederim. Emelimiz ormancıları ormanlarda, ziraatçıları tarla içinde ve baytarları da hayvan sürülerinin mebzul olduğu muhitlerde mütemadiyen tetkikat yaptırarak, onların aldığı neticelerden kanun dairesinde memleketi istifade ettirmektir. Bendeniz Kanunun müzakeresini istirham ederim.

REİS — Heyeti umumiyesi hakkında başka söz isteyen yoktur. İki takrir vardır. Onları okutturacağım: Birisi lâyihanın ehemmiyetine binaen Ticaret Encümenince tetkikini talep ediyor. (doğru sesleri) diğeri kanunun unvanına müteallik bir takrirdir. Evvelâ birinci takrirı reye koyacağım, ondan sonra heyeti umumiyesinin müzakeresinin kâfi görülerek maddelere geçilmesini reye vaz edeceğim. Unvan meselesi ondan sonraya gelir.

Riyaseti Celileye

Kanun ihracına tabi hayvanat ve mevaddan resim alınacağını gösteriyor. Ticaret Encümenince kanunun tekkikini arz eylerim.

10 . 12 . 1927

Antalya

Rasih

ALİ CANANİ BEY (Gaziantep) — Doğru doğru. **TİCARET VEKİLİ VE ZİRAAT VEKÂLETİ VEKİLİ MUSTAFA RAHMİ BEY** (İzmir) — Bir kere yeni bir resim alınmıyor. Zaten mevcut resimlerin alınmasından ibarettir. İkinci bu kanun Muhtelif Encümeninde tetkik ve müzakere olunmuştur. Heyeti Celilenize ait olan Encümenlerin Murahhasları da bulunmuştur. Binaenaleyh yeni bir resim teklif edilmekte değildir. Encümene havalesine lüzum yoktur.

REİS — Vekil Beyefendinin ifadelerini dinlediniz. Bu lâyiha ile yeni bir resim teklif edilmemektedir.

Eğer resim noktaı nazarından Encümene gönderilmek isteniliyorsa doğru değildir diyorlar. Binaenaleyh takriri reyinize arz edeceğim. Kanun lâyihasının Ticaret Encümenine havalesini kabul edenler el kaldırsın.. Kabul etmeyenler el kaldırsın.. Tereddüt hasıl oldu efendim. Ticaret Encümenine lâyihamın tevdiini kabul edenler lütfen ayağa kalksınlar. Ticaret Encümenine tevdiine taraftar olmayanlar lütfen ayağa kalksınlar.

Dört rey fark ile lâyiha Ticaret Encümenine tevdi edilmiştir efendim.

Ruznamede müzakere edilecek başka madde yoktur. Pazartesi günü Mutat saatte içtima edilmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Hitam İnikat : Saat : 15,05

